

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เมื่อวานไปเอาภินันท์ ไปดูช่างนะ เขาซื้อมาเพราะอะไร เพราะว่ามันเป็นช่างป่วย แล้วถ้าลงได้ไป เขาว่ามันต้องไปทำงานหนัก ไปลากไม้ ไปลากอะไรต่างๆ ช่างนะซื้อมันมา พอซื้อมามันเป็นความสุขนะ เราเอามาเลี้ยงดูมันดีต้องเป็นความสุข แต่กลับเป็นความทุกข์นะ

เมื่อวานไปดูนะ มันยืนเฉยๆ อยู่ ๗ วัน ๗ คืน ไม่ได้นอน ถามคนเลี้ยงช่างว่าทำไมคนเข้าคนออก คนเข้าคนออกทั้งวันเลย ใครๆ ก็ไปดูช่าง มันก็เลยไม่ได้นอน พอไม่ได้นอนแล้วมันก็กินมาก กินมากก็ท้องอืด ล้ม.. ล้มเลย เป็นตะคริว

เออ...เหตุปัจจัยนะ เลี้ยงมันดีเห็นไหม เลี้ยงมันดีแต่ไม่เป็นธรรมชาติมันก็ทุกข์ กลัวเป็นกอง กลัวเต็มไปหมดเลยนะ ใครๆ ก็รัก ของหลวงตาใครๆ ก็จะช่วยดูแล เอา กลัวไปให้ แล้วบอกว่ามันกินมากกินไป แต่ต้องอดอาหารมันบ้าง ท้องมันอืด

เออ..มานั่งคิดดูคนเรากรรมมันแปลก ไปทำงานหนัก เขาเอาไปใช้งานมันก็ทุกข์ของมันอย่างหนึ่ง ซื้อมันมาเพื่อจะให้มันพ้นจากทุกข์มา มันก็มาเผชิญ..สุขจนเกินไป เด็กมาดู.. กลางคืนก็เข้าไป รถก็เข้าไป คนก็เข้าไป แล้วมันไม่ได้นอน มันยืนเฉยๆ ๗ วัน ๗ คืนนะ ยืนจนล้ม ตะคริวกินขามัน ล้มเลย เออ...กรรม ไปดูแล้วแปลก คนหวังดี เราหวังดีหวังจะช่วยเหลือเขา แต่ถ้ามันปรับได้มันก็จะดี แต่นี่มันนอนไม่ได้ เพราะไม่ได้นอน ๗ วัน ๗ คืน

เหตุปัจจัยของคน ย้อนกลับมาที่กรรม การกระทำของเราถ้ามีเหตุปัจจัย มีฐานที่ตั้ง เราจะทุกข์กันมาก เวลาศาสนาพุทธ ศาสนาอื่นๆ สอนไม่ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ไม่ถึงที่สุดแห่งทุกข์เพราะอะไร เพราะมีเหตุปัจจัย ทำดีขนาดไหนความดีก็ส่งเสริมไป ทำชั่วทำอกุศลมันก็ส่งเสริมไป แต่เวลานิพพานมันทำลายฐานที่ตั้งใจ ภาวสภาวะ ตัวที่รับเหตุ

รับผลไม่มี ไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย คือไม่มีภวาสวะ ไม่มีฐานที่ตั้งของจิต จิตไม่มี อาสเวหิ จิตตานิ วิมุจฺจิง สุตฺติ ทำลายจิตทั้งหมด ทำลายความรู้สึกรู้สึกทั้งหมด

ความรู้สึกรู้สึกเห็นไหม ทำลายความรู้สึกรู้สึกแล้วมันเหลืออะไรไว้ มันเหลือธรรมชาติ เหลือความจริงอันหนึ่ง เฉพาะเป็นความรู้สึกรู้สึกก็ใช่ เพราะอะไร เพราะพระอรหันต์เห็นไหม พระอรหันต์ที่ท่านมีชีวิตอยู่ สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ยังมีชีวิตอยู่ ชีวิตคือร่างกาย ร่างกายนี้เป็นเวรเป็นกรรม ร่างกายนี้เป็นเหตุเป็นปัจจัย ยังให้กระทบกระเทือนกันอยู่

แต่พอพระอรหันต์สิ้นชีวิตไปปั๊บ อุปาทิเสสนิพพาน คือสิ้นชีวิตไปแล้ว ทิ้งแล้ว จิตนี้ ธรรมชาติออกจากร่างกายไปแล้ว ใครจะตามหาไม่เจอแล้ว ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย ใครก็จะไม่เห็นเงา

เวลาถูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ว่านั่งสมาธิแล้วเสื่อม เสื่อมถึง ๗ หน สุดท้ายแล้วทนไม่ไหว มันเสื่อมแล้วมันทุกข์มาก เอามิคโกนเช็ดคอก ขณะที่เช็ดคอกเลือดมันพุ่งออกมา เพราะคนเคยทำสมาธิ ดีแล้วเสื่อม ดีแล้วเสื่อม มันก็มีหลักของมัน พอเลือดพุ่งมา มันพิจารณาเลือดตรงนั้น เป็นพระอรหันต์เดี๋ยวนั้นเลย เป็นพระอรหันต์ขณะที่ว่าเช็ดคอกปั๊บ เลือดพุ่งออกมาเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเลย แล้วก็นิพพานไป

มารตามหาเห็นไหม มารตามหาจนฝุ่นตลบเลย ตามหาว่าจิตดวงนี้อยู่ไหน จิตความรู้สึกรู้สึก ภพ สถานที่ตั้ง ภพคือฐานของความคิด ตรงนี้เป็นที่อยู่ของมาร เหตุปัจจัยมันเกิดตรงนี้ เพราะฐิตจิต จิตเป็นที่ตั้ง จิตที่ว่านามรูป นามรูปมันเกิดดับขนาดไหน มันมีผู้รู้ที่อยู่ มันไม่สิ้นสุดหรอก สิ้นสุดไปไม่ได้ มันต้องทิ้งไปทั้งหมด แล้วมาทำลายภพ ภวาสวะ อวิชาสวะ กิเลสสวะ ภวาสวะ คนเห็นกิเลสกับเห็นอวิชา รู้และเข้าใจได้ แต่ภพ คนไม่รู้จักมันว่าเป็นอย่างไร

เราถึงต้องว่า นิพพานหรือว่าสมาธิเป็นอุเบกขา อุเบกขานั้นคือตัวภพ คือตัวตั้งของมันเลย ตัวฐานที่ตั้งเลย ทำลายตัวนี้หมดไป สอุปาทิเสสนิพพาน คือพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ ไม่มีภพ ไม่มีชาติ แต่มีเศษส่วน มีร่างกายที่เหลืออยู่ มีวันเวลาที่เหลืออยู่ที่จะต้องรอให้มันหมดไป กับพระอรหันต์ที่นิพพานไป ทิ้งร่างไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฉันอาหารเห็นใหม่ บอกว่าอาหารที่ทำบุญ กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีผลมหาศาลอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งฉันอาหาร ของนางสุชาดา ถึงซึ่งกิเลสนิพพาน กิเลสในหัวใจสิ้นสุดที่นิพพาน อีกคราวหนึ่งฉัน อาหารของนายจุนทะ ถึงซึ่งขันธนิพพาน

ขันธะ ! ขันธก็คือร่างกายนี้ นิพพานคือทิ้งมันไป ทิ้งมัน ๒ ส่วน พ้นออกไป ถ้ายังมีเหตุมีปัจจัยอยู่เนี่ย...เราก็อายุ... สุขนะ แต่สุขมันเป็นความคิดของแต่ละบุคคล บุคคลก็หวังปรารถนาคืออยากจะช่วยเหลือเจือจาน แต่มันไม่ตรงกับความคิดของเขาหรอก

อารมณ์ความรู้สึกบริหารยากมาก อารมณ์ความรู้สึกของคนบริหารยาก คุณสิ พ่อแม่จะปรารถนาดีกับลูก โอ้ทุกอย่างเลยนะ แต่ลูกบอกว่าพ่อแม่ไม่รักนะ ลูกมันจะไปเถียงกันว่าพ่อแม่ไม่รัก พ่อแม่ไม่ปรารถนาดี โอ้พ่อแม่ โอ้ๆๆ ขนาดไหนนะ แต่ลูกก็คิดไปอีกอย่างหนึ่ง

อารมณ์ความรู้สึกนี้บริหารยากมาก เพราะอะไร เพราะเขามีกรรมมีเวรของเขา คือ เขามีความปรารถนาของเขา เขามีมุมมองของเขา มุมมองของผู้ใหญ่ ก็เป็นมุมมองของวิชาชีพ มุมมองของสถานะที่สังคมจะยื่นอย่างไร มุมมองของเด็กมันให้อาใจ เอาใจไม่ได้หรอก ! กิเลสนี้เอาใจขนาดไหนนะ มันอยู่ที่การบริหารจัดการ

พ่อแม่เห็นใหม่ เวลาโรงเรียนอนุบาล เขาว่าอย่างไร รู้ใหม่ เด็กเวลาร้องไห้ก็คืออำนาจต่อรองของเขา เวลาร้องไห้มันต่อรองผู้ใหญ่ว่าผู้ใหญ่ต้องทำตามมัน แล้วนี่ถ้าผู้ใหญ่เห็นเด็กลูกเราร้องไห้ ทนไม่ไหวหรอก มันก็ต้องโอ้ พ่อโอ้ไปมันจะไปเรื่อยๆ อำนาจต่อรองของเด็กคือการร้องไห้ของเขา คือการเรียกร้องของเขา

ที่นี้มันต่อรองขนาดไหน ถ้าเราเป็นพ่อเป็นแม่ เราจะรักของเรา เราต้องรักเห็นใหม่ โบราณพูดไว้ “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” แต่ทำไมครูบาอาจารย์บอกไม่ได้ การตีเป็นการโหดร้าย การตีเป็นการทำร้ายเด็ก มันต้องมีวิธีการที่เราจะฝึกฝนให้ดีขึ้น เวลาเราพูดถึงธรรมะนะ ตั๋ว คุณ คุณว๊ว คุณว้าย คุณซ่างซี้ เขาเอามาฝึกงานใช้งานได้ มนุษย์เราทำไมฝึกไม่ได้ มนุษย์เราต้องฝึกได้ แต่มนุษย์คนอื่นฝึกมันก็ฝึกไม่ได้ เพราะมนุษย์นี่คิดอย่างหนึ่ง พูดอย่างหนึ่ง ทำอีกอย่างหนึ่ง เวลาฝึกต่อผู้มีอำนาจยอมให้ทำนะ แต่หลังไม่มีผู้ควบคุม มันก็ไม่ทำ

การกระทำของเราเห็นใหม่ ฝึกตนเองสำคัญที่สุด อัดตา หิ อัดตโน นาโถ เวลาเราต้องการเอาความคิดของเรา เอาอารมณ์ความรู้สึกของเรา เอาไว้ในอำนาจของเรา อันนี้ยากที่สุด ตั้งสติ พยายามที่สุด การชนะสงครามคุณด้วยล้าน สร้างเวรสร้างกรรม มันมีเวรมีกรรมตลอดไป

แต่การชนะกิเลส บุญอย่างเดียวเลย บุญสะอาดบริสุทธิ์เลย แต่เป็นการชนะที่ยากมาก เพราะเราไม่รู้เป้าหมาย เราไม่รู้เห็นตัวมัน เราไม่รู้ใครเป็นข้าศึก เพราะอะไร เพราะกิเลสเป็นเรา ความคิดเป็นเรา สรรพสิ่งเป็นเรา ทุกอย่างเป็นเราหมดเลย เราอยากสุขอยากสบาย อยากดี อยากเด่นไปหมดเลย นั่นนะมันเป็นกิเลส มันเป็นกิเลสเพราะอะไร? เพราะมันมีค้นหาความทะยานอยาก

แต่ถ้าเราเกิดมาเป็นมนุษย์เห็นใหม่ เรามีธรรมะ เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความเพียรชอบ งานชอบ สมาธิชอบ ทุกอย่างชอบ ความเพียรชอบ ความชอบคือความวิริยะอุตสาหะ การทำหน้าที่การงานโดยชอบ คือเรามีเหตุมีปัจจัยที่ทำมันโดยชอบ แต่ไม่ใช่ทำโดยค้นหาความทะยานอยาก คือการคาดจนเกินกว่าเหตุ สิ่งที่ทำงานชอบไม่ใช่ค้นหาความทะยานอยาก มันเป็นหน้าที่ มันเป็นการทำงานเห็นใหม่ มันเป็นหน้าที่ เพราะคนเกิดมามีปากมีท้อง คนเกิดมามีกรรม

มีกรรมมานี้ สิ่งที่ทำมานะ คนที่มาจากพรหม คนที่มาจากสิ่งที่ดีจะมีอำนาจนะ คนที่มาจากพรหมสังเกตได้จะมีอำนาจเลย แล้วถ้าคนบริหารทางดี เขาก็มีประโยชน์ เขาก็มีประโยชน์กับทางโลกบ้าง คุณที่เขาเอาไปทำทางลบเห็นใหม่ เขามีอำนาจมาก เขาใช้ประโยชน์ของเขา เขาบริหารจัดการของเขา เป็นเจ้าพ่อเจ้าแม่ นั่นเพราะอะไร ทำไมเขาบริหารคนเป็นละ เนี่ยพรหมมีอำนาจมา คนเกิดมาจากบุญกุศลนี้ มันมีอำนาจของมัน

นี่ก็เหมือนกับ เราเกิดมาเรามีอำนาจ เรามีความคิดที่ดีๆ เรามีการทำบุญกุศลของเรา เราคิดถึงเห็นใหม่ แม้แต่เด็กในครอบครัว ความกตัญญูตเวทีที่เป็นเครื่องหมายของคนดี ความกตัญญูใครมีคุณกับเรา เราคิดถึงคุณของเขา ใครทำความดีเราคิดถึงความคิดของเขา เราอยากให้คนอื่นทำดีกับเรา เราทำดีกับเขาก่อน เราทำดีเขาก็จะให้ตอบแทนความดีมา ถ้ากับเราทำดีกับเขา เขาตอบแทนมาด้วยความที่ไม่ดี อันนั้นก็กรรมของสัตว์ อันนั้นก็เรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องของเรา เพราะเราทำดีของเราแล้ว

ถ้าเราไม่ทำดี เราก็ทำสิ่งที่เป็นแง่ลบไปกับเขา มันยังตอบสนองให้เขาหนักขึ้นไป เห็นไหม แต่ถ้าเราทำดีกับเขา เราทำแต่สิ่งที่ดี เพราะเราบริหารจัดการ เราทำความเพียรชอบ เรามีงานชอบ สิ่งต่างๆ ในหัวใจของเราขึ้นมา เราทำความดีของเรา แล้วผลดีจะตอบมากับเรา

แต่เราทำดีกับโจรผู้ร้าย เราทำดี.. คุณ ฐุเห่า ฐุเห่าต่างๆ พวกสัตว์พินัยร้ายเราไปทำดีกับเขา เขากัดเรานะ แต่เวลาสภากาชาดเขาเอาไปใช้ประโยชน์ของเขา เขาจะทำดีกับเขา เลี้ยงเขา เอาประโยชน์จากเขา ต้องใช้เงิน ต้องทำเป็น ถ้าทำไม่เป็นนะ มันก็ให้โทษกับเรา

นี่ก็เหมือนกัน ความคิดความรู้สึกของเรา ถ้าเราควบคุมมันได้ เราทำสิ่งที่ดีได้ มันจะมีสิ่งที่ดีกับเรามหาศาลเลย คุณสิ เวลาเรามีปฏิภาณไหวพริบในโครงการต่างๆ บริหารจัดการในธุรกิจของเราเห็นไหม ปฏิภาณมันเกิดมาจากไหน เวลาสละทาน เราทำบุญทำกุศล มันจะตอบเข้ามาด้วยสิ่งที่เป็นการเกื้อกูลกับเรา เวลาเรานั่งสมาธิ เราทำสติขึ้นมาเห็นไหม ทำให้เราไม่ประมาทไม่เดินเล่อ ถ้าเรานั่งสมาธิภาวนา จิตมันสงบเข้ามานะ มันมีความสงบ มันมีปัญญานะ

เด็กเวลาศึกษาเล่าเรียนเห็นไหม อ่านหนังสือไม่ออก มันคือไปหมดเลย เพราะไร เพราะโลกยังอ่านมาก ยิ่งศึกษามากจะรู้มาก แต่มาหาเรา เราบอกให้พักไว้ก่อน อย่าไปหวังว่ามันจะเสียเวลา พักไว้ก่อนแล้วไปทำจิตใจให้สบาย มาทำแบบ พุทโธ พุทโธก็ได้ ทำใจให้สงบ ทำใจให้ผ่อนคลาย แล้วกลับไปอ่านใหม่สิ พออ่านใหม่ อ่านด้วยความเข้าใจ อ่านน้อยแต่เข้าใจหลักการ อ่านมาก อ่านจนเบลอ อ่านจนไม่เข้าใจ เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน ในหน้าที่การงานก็เหมือนกัน เราหักโหมเพราะเราจะเอาแต่ผลงาน ถ้าเอาแต่ผลงานแม้ทำหักโหมไปถึงที่สุดนะ เราจะได้ผลงานนั้นไหม แต่ถ้าเรามีเวลาของเรา เราบริหารจัดการเวลาของเราเป็นเห็นไหม สิ่งที่มีมันเกิดขึ้นมาจากไหน .. ปัญญา ! ปัญญา มันจะเกิดขึ้นมาเห็นไหม ปัญญา ปัญญาโลกนะ แล้วถ้ามานั่งสมาธิภาวนา ปัญญาเกิดขึ้นมา มีคนมาถามบ่อย จิตสงบขึ้นมา รู้มัน รู้มัน รู้จะไร

ปัญญานี้เกิดจากกรรม ปัญญาเกิดจากกรรมคือปัญญาที่เกิดจากสภาวะธรรมที่จิตมันสงบ จิตที่เป็นสังขธรรม จิตที่เป็นสังขธรรมนะ เวลาที่จิตเป็นสมาธิ จิตนี้มันเป็นสากล

เพราะมันไม่มีเรามีเขา มีการเหยียบย่ำในหัวใจ มันจะมีพื้นฐานของมัน นี่เป็นสากลเฉยๆ นะ เวลามันเกิดสภาวะธรรมขึ้นมา เราจะตื่นตื่น อันนี้เป็นอะไร อันนี้เป็นอะไร

แล้วเวลาเราบริหารจัดการขึ้นมา มันเป็นโลกุตตรปัญญา.. โลกุตตรปัญญา ปัญญาเหนือโลก โลกเข้าใจไม่ได้ วิทยาศาสตร์หรือการตรึก การพยายามทำวิจัยขนาดไหน จะเข้าใจถึงเรื่องภาวนามยปัญญาไม่ได้ ไม่ได้จริงๆ !

เพราะอะไร เพราะมันเป็นธรรมเหนือโลก โลกเราเป็นโลกนะ โลกคืออะไร โลกคือหมู่มสัตว์ โลกคือความรู้สึก โลกคือสัตว์ โลกคือจิต โลกคือผู้ข้อง ในเมื่อมันข้องมันเกี่ยว มันศึกษา มันต้องมีเหตุมีผล มีปัจจัยขึ้นมา มันถึงจะคิดออกมาเป็นปัญญาของมัน

แต่เวลาจิตสงบขึ้นมา มันไม่ใช่โลก ! ธรรมเหนือโลก สภาวะธรรม.. โลกุตตรธรรม โลกุตตรปัญญามันธรรมเหนือโลก มันเกิดมาอย่างไร มันเกิดมาจากไหน ตรงนี้นักภาวนาของเรา ครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติมานี้ ต้องมีหลักมีเกณฑ์อย่างนี้ มันถึงจะสอนลูกศิษย์ได้ใจ เป็นผู้ชี้แนะ เป็นผู้บอกกล่าว เป็นผู้บอกธรรม เป็นผู้ชี้ธรรม

สภาวะธรรม ธรรมเหนือโลกมันเกิดมาอย่างไร มันถึงมองข้ามกัน เรามองกันเราเห็นแต่รูปร่างหน้าตานั้น แต่เราไม่เข้าใจถึงความรู้สึกของเขาหรอก เราไม่เข้าใจถึงหัวใจของเขา แล้วจะไม่เข้าใจเลยหัวใจที่มันละเอียดเข้าไป ที่เกิดโลกุตตรธรรม โสคาปัตติมรรค โสคาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามีผล มันเกิดขึ้นมาอย่างไร

สิ่งที่เขาอธิบายกัน ธรรมะๆ... เวลาธรรมะนั้นะ สิ่งนี้เป็นธรรมะ ! ธรรมะ ! ธรรมะนั้นเกิดจากโลก เกิดจากสังขะ เกิดจากสัตว์ผู้ข้อง เกิดจากหัวใจของครูบาอาจารย์ที่เป็นสัตว์ข่องในโลก อธิบายเป็นโลก อธิบายเป็นวิชาการ อธิบายเป็นวิทยาศาสตร์ที่เราเข้าใจได้ อธิบายเป็นตรรกะที่เราสามารถเข้าใจได้ ไม่ใช่ธรรม ! ไม่ใช่ !

สภาวะธรรมจริงๆ มันธรรมเหนือโลก ธรรมเหนือโลก ถ้ามันเฉพาะสภาวะธรรม เราเข้าใจได้ เราต้องบริหารจัดการได้สิ ทุกคนอยากพ้นจากทุกข์ใช่ไหม ทุกคนบ่นว่าทุกข์ใช่ไหม ทุกคนจะพ้นออกไปจากมันใช่ไหม แล้วเราตรึกได้ เราทำได้ มันพ้นหรือยัง มันตรึกขนาดไหน มันก็ตรึกเฉยๆ เท่านั้นแหละ

แต่ถ้าเป็นสังขรณ์ขึ้นมาเนะ มันมรรคสามัคคี มรรคนี้ คูชิ ...ยารักษาโรคต่างๆ เราสั่งได้ เราหาได้ สมาธิเราสั่งไม่ได้ สติเราสั่งไม่ได้ ปัญญาเราสั่งไม่ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากใจเราสั่งขึ้นมาไม่ได้ ญาณทัศนะ ญาณที่จะชำระกิเลส สั่งหาซื้อมาไม่ได้ มันต้องประกอบขึ้นมาจากความพากความเพียรของเรา

สติปัญญาต้องประกอบขึ้นมาจากความพากเพียรของเรา สติอย่างหยาบๆ สติอย่างกลาง สติอย่างละเอียด ปัญญาอย่างโลกๆ ปัญญาแก่เราสลดสังเวช เห็นสภาวะธรรม เห็นสังคม เห็นปัจจัยต่างๆ แล้วเราสลดสังเวชขึ้นมา มันทำให้เราเห็นคุณค่าแล้วนะ สลดสังเวช ย้อนกลับมาที่ใจของเรา

สิ่งที่มีคุณค่าคือความรู้สึก คือหัวใจ แล้วมันพิน มันพินที่นี้ แล้วพินที่นี้ มันเริ่มทำความสงบเข้ามามันเป็นสัมมาสมาธิ แล้วมันยกขึ้นสู่วิปัสสนา เนี่ย...ปัญญามันเกิด ปัญญามันเกิดขึ้นมา มันชำระล้างนะ

ถ้าใครเห็นนะ มันเหมือนสุดเอี่ยม เอ้อะๆ เข้าไปข้างในเรื่อย มันจะละเอียดเข้าไป เราคาดไม่ถึงหรอก เราคาดไม่ได้ เราคาดนรกสวรรค์ได้นะ เราคาดจินตนาการสิ่งที่เป็นไปได้ได้นะ แต่เราคาดมรรคผลไม่ได้หรอก เราคาดโศดาบันไม่ถูก เราคาดพระสัทธาคามิ พระอนาคามี พระอรหันต์ไม่ถูกหรอก ไม่ถูก !

แต่เพราะมันเหนือการคาดหมาย เหนือสัจจะ เหนือความจริงทั้งหมดเลย ธรรมเหนือโลกเห็นใหม่ แล้วมันหนุนเข้าไป โลกุตตรธรรม สังขรณ์ แล้วมันมรรคสามัคคี มรรคญาณที่มันเข้าไปทำลาย นี่ไง ภาวนามยปัญญา ปัญญาอย่างนี้ ชาวปัญญาที่เกิดขึ้นกับโลก มันก็เป็นประโยชน์กับเรานะ

ชาวปัญญาของคน สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้ มันเกิดขึ้นจากการภาวนา การภาวนานี้ทำให้คนฉลาด การภาวนา การทำความสงบของจิตใจเนี่ย ทำให้คนมีจุดยืน คนมีสติ คนมีปัญญา แล้วจะเข้าใจเรื่องจากสภาวะของโลก เพราะสภาวะของโลกคือสังคม คือการบริหารจัดการ

แล้วสภาวะของธรรมคือความรู้สึกรู้สึกของจิตแต่ละดวง แล้วมันเกิดปัญญาขึ้นมา เราถึงต้องหาที่มันสงบสงัดนะ แต่โลกเขาก็ดูถูกเหยียดหยาม บอกว่าไม่แน่จริง ถ้าแน่จริง ต้องอยู่กับสังคม ต้องทำได้เหมือนกัน แต่เพราะสังคมนั้นดึงเราออกตลอดเวลา เห็นไหม

แต่ถ้าเราเข้าไปในที่สงบสงัด ความคิดของเรามันจะพุ่งออกมา เราไปอยู่คนเดียว ความคิดมันจะพุ่งออกมา ยิ่งเราไปอยู่คนเดียว ไปกลัวผี กลัวสาว กลัวสัตว์ มันจะพุ่งออกมาเลย เราบริหารจัดการมันไม่ได้ เราทำไม่ได้ เพราะเราต้องการที่สงบสงัด หาที่วิเวก เพื่อจะค้นคว้าวิจัยจิตของเรา ทำลายจิตของเราพ้นจากภวาสวะ พ้นจากภพ ทำลายถึงที่สุดเห็นไหม

ขณะจิตที่มันพลิกคว่ำหมดไปนะ สิ้นกิเลสไป.. สิ้นกิเลสไปแล้วเหลืออะไร เหลือธรรมชาติ ธรรมชาติอยู่ที่ไหน.. ก็อยู่ในร่างกายที่เป็นสอุปาทิเสสนิพพาน ร่างกายที่เหลืออยู่ มีเหตุมีปัจจัยให้กระทบกระทั่งกันได้ จะมีการดิ้นรนได้ มีการดิ้นรนนิทานได้ เขาดิ้นรนนิทานมา แต่หัวใจนั้นมันรับรู้หมด มันเข้าใจหมดแล้วมันปล่อยวางไว้หมดเห็นไหม แล้วถึงที่สุดออกไป หมดเหตุหมดปัจจัย

มีเหตุมีปัจจัยก็ยังมีทุกข์ บรรณานาถกับเขาขนาดไหน ถ้าเขาไม่เข้าใจก็สร้างเวรสร้างกรรม ถ้าเขาเข้าใจก็ซาบซึ้งใจของเขา มันเป็นโลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ เป็นธรรมะเก่าแก่ประจำหัวใจของสัตว์โลก ไปดี ไปแนะนำเขา เขาก็ว่าไปนิทานเขา ไปส่งเสริมเขา เขาก็ว่าไปแย้งชิงเขา ถ้าคนพาลคิดอย่างนั้น

แต่ถ้าเป็นปัญญาชน เป็นบัณฑิตนะ แม้แต่เห็นกิริยาการเคลื่อนไหว พระสารีบุตรเห็นพระอัสสชิเดินด้วยความนุ่มนวล เดินด้วยความสงบเสงี่ยม จิตมันยังเปิดกว้างเลย นี่ก็เหมือนกันท่านแสดงธรรมที่ไหนดก็แล้วแต่ แต่มันสะกิดใจเรา เราเอาเหตุเอาผลเอาประโยชน์กับเรา นี่ไง ประโยชน์เกิดตรงนี่ไง ประโยชน์เกิดที่เราเอาเข้ามาในหัวใจของเรา โอปนยโก เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม เรียกร้องสภาวะธรรมในหัวใจของเรา ขึ้นมาเปรียบเทียบกับมัน ให้มันตื่นตัวขึ้นมา ให้มีเหตุมีผลเพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง